

Dosarul nr. 2ra-145/2023
2-22035333-01-2ra-27012023

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (V. Holban)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (N. Budăi, I. Dutca, D. Băbălău)

Î N C H E I E R E

19 iulie 2023

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător
judecători

Viorica Puica
Oxana Parfeni
Ion Malanciuc

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției,
în cauza civilă, intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Popova Galina împotriva Ministerului Justiție a Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil și repararea prejudiciului,

împotriva deciziei din 08 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a ț ă :

La 15 martie 2022, Popova Galina a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil și repararea prejudiciului.

În motivarea acțiunii a indicat că, la 21 aprilie 2003 de către Procuratura sectorului Buiucani, mun. Chișinău a fost pornit procesul penal în legătură cu comiterea infracțiunii prevăzute de art. 89 al Codului penal (redacția anului 1961) pe faptul omorului cetățeanului Inna Popova, fiica reclamantei Galina Popova.

În cadrul procesului penal, la 21 august 2003, a fost pus sub învinuire prin contumacie cetățeanul Mardari (Reșetin) Oleg Ion în baza art. 88 p.p. 1, 6, 7 din Codul penal (redacția anului 1961), ultimul fiind anunțat în căutare.

Ulterior, în perioada anilor 2009-2013 de către instanțele judiciare naționale a fost examinată și admisă parțial cererea de chemare în judecată declarată de către Popova Galina privind încasarea prejudiciului material și moral cauzat în urma inacțiunilor organului de urmărire penală pe faptul omorului fiicei sale Popova Inna, la data de 21 aprilie 2003.

Prin decizia Curții Europene pentru Drepturile Omului din 13 decembrie 2018 a fost admisă cererea reclamantei Popova Galina vs Republica Moldova nr. 29162/14, iar în baza Acordului de reglementare amiabilă încheiat între Guvernul Republicii Moldova și Popova Galina a fost restituit prejudiciul stabilit de către părți.

Astfel, pe cauza penală dată, Republica Moldova a fost deja condamnată pentru faptul inacțiunilor organului de urmărire penală pe o perioadă îndelungată de timp 2003-2013.

Reclamanta informează că, luând în considerație, că urmărirea penală pe cauza dată nu este finisată până în prezent, în mod repetat, la data de 14 februarie 2019, de către subsemnată a fost înregistrată o cerere la Procuratura mun. Chișinău, sediul Buiucani, prin care a fost solicitată informație despre acțiunile de urmărire penală în perioada ulterioară și anume după examinarea cererii de chemare în judecată menționată.

Astfel, la 30 mai 2019 la Procuratura mun. Chișinău sediul Buiucani a fost înregistrată cererea cu aceleași cerințe, prin care repetat a fost solicitată informarea despre acțiunile de urmărire penală petrecute de OUP în perioada anilor 2011- 2019.

Ordonanța de respingere a cererii din 05 iunie 2019 și din 22 februarie 2019 a fost expediată în adresa Galinei Popov de către procurorul Olesea Roșca și recepționată la 13 iunie 2019.

La 25 iunie 2019, ordonanțele menționate supra, au fost contestate, iar prin Ordonanța adjunctului - interimar al procurorului-șef al Procuraturii mun. Chișinău, șef-interimar al Oficiului Buiucani, Gheorghe Mihăilă din 15 iulie 2019, cererea declarată a fost respinsă ca neîntemeiată.

Respectiv, la 22 ianuarie 2020 în adresa Procurorului General a fost depusă cerere prin care a solicitat dispunerea accelerării urmăririi penale în cauza penală menționată și stabilirea unui termen concret pentru finisarea acesteia cu aprobarea soluțiilor prevăzute de art. 291 din Codul de procedură penală.

Prin răspunsul procurorului în Procuratura mun. Chișinău nr. 14-1426 din 12 februarie 2020 a fost înștiințată despre faptul că cauza dată a fost suspendată potrivit art. 287/1 alin. 1 pct. 1) din Codul de procedură penală. Totodată, prin informația șefului oficiului Buiucani al Procuraturii mun. Chișinău, Eduard Mașnic, nr. 12-2789 din 13 martie 2020 reclamanta indică că a fost informată despre faptul că cererea de accelerare a fost înregistrată în cancelarie la 12 martie 2020 și transmisă pentru examinare conform competenței, Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana.

La 01 august 2019, de către Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana a fost înregistrată cererea subsemnatului declarată în interesele cetățeanului Popova Calina cu privire la accelerarea urmăririi penale pe cauza dată. Astfel, prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana din 25 mai 2020, a fost încetată examinarea cererii menționate.

La 12 martie 2020, a fost înregistrată cererea cu privire la accelerarea urmăririi penale analogică. Respectiv, prin încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana din 26 martie 2020 a fost admisă cererea menționată, fiind obligat organul de urmărire penală - Procuratura Chișinău, oficiul Buiucani de a dispune o soluție potrivit art. 291 din Codul de procedură penală pe cauza penală nr. 2003038057, într-un termen cât mai restrâns, cu informarea petiționarului despre soluția adoptată.

Contrar indicațiilor judecătorului de instrucție din încheierea menționată supra, aceasta nu a fost informată despre soluția primită de către organul de urmărire penală, astfel la data de 17 februarie 2021, reclamanta a expediat o cerere prin care a solicitat informația respectivă, iar la 16 septembrie 2021 a înaintat o solicitare analogică. Prin răspunsul nr. 14-8455 din 24 septembrie 2021, a fost înștiințată despre faptul că cauza dată a fost suspendată potrivit art. 287/1, alin. 1 pct.1) din

Codul de procedură penală (răspuns analogic cu cel din 12 februarie 2020), fără a da răspuns la întrebarea privind soluția primită, conform art. 291 din Codul de procedură penală.

Reclamanta accentuează că, reieșind din toate răspunsurile evazive menționate mai sus, emise de Procuratura mun. Chișinău, oficiul Buiucani, se constată cu certitudine faptul, că după examinarea cererii de chemare în judecată privind încasarea prejudiciului material și moral (hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă în anul 2013), declararea cererii nr. 29162/14 la CtEDO de cetățeanul Popova Galina și până în prezent, de către organul de urmărirea penală n-a fost întreprinsă nici o acțiune procesuală concretă, în scopul stabilirii cercului coparticipanților în comiterea infracțiunii date, a finisării urmăririi penale și expedierii cauzei penale date în instanța de judecată, din care motiv și nu a fost informată despre mersul urmăririi penale, fapt ce denotă dreptul reclamantei de a se adresa cu cerere de chemare în judecată, deja în baza Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011.

Astfel, reclamanta a indicat că urmărirea penală pe cauza dată durează deja 19 ani, iar după examinarea litigiului precedent de către instanțele judecătorești naționale - mai mult de 9 ani.

În pofida multiplelor cereri repetate, prin care s-a solicitat pe de o parte accelerarea urmăririi penale, prezentarea informației privind acțiunile procesuale întreprinse de OUP, iar pe de altă parte efectuarea acțiunilor de urmărire penală pe cauza dată, acestea practic au fost lăsate fără examinare, situație care implică încălcarea dreptului de acces liber la justiție și a dreptului cu privire la examinarea cauzei în termeni rezonabili.

În opinia reclamantei, cele menționate în mod cert confirmă tergiversarea conștientă de către reprezentanții organelor de urmărire penală, pe cauza dată fiind încălcat dreptul cu privire la un proces echitabil a părții vătămate, fapt constatat expres prin hotărârile irevocabile a instanțelor judecătorești și decizia CtEDO.

Astfel, reclamanta a indicat că se atestă cu certitudine faptul că urmărirea penală pe acest caz s-a desfășurat fără respectarea cerinței de judecare în termen rezonabil a cauzei (acțiunii) civile, prevăzută de legea națională și articolul 6 § 1 CEDO, aspect care generează constatarea acestei încălcări.

A solicitat constatarea faptului încălcării dreptului cetățeanului Popova Galina în calitate de parte civilă, la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale nr. 2003038057 în baza art. 88 p.p. 1, 6, 7 din Codul penal (redacția anului 1961) cu încasarea prejudiciului moral cauzat în mărime de 600 Euro pentru fiecare an de tergiversare neîntemeiată a examinării cauzei, începând cu anul 2014 până în prezent, iar în total 5000 Euro.

Prin hotărârea din 25 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost respinsă cererea de chemare în judecată depusă de Popova Galina împotriva Ministerului Justiție, cu privire la constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil și repararea prejudiciului, drept neîntemeiată (f.d. 77, 81- 84).

Prin decizia din 08 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, a fost admis apelul declarat de avocatul Scutelnic Valeriu în interesele Galinei Popova, casată hotărârea din 25 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și adoptată o hotărâre nouă, prin care a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată înaintată de Popova Galina împotriva Ministerului Justiție a Republicii Moldova cu privire la

constatarea încălcării dreptului la examinarea cauzei în termen rezonabil și repararea prejudiciului.

A fost constatat încălcarea dreptului Galinei Popova la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale nr. 2003038057, în baza art. 88 p.p. 1, 6, 7 din Codul penal.

A fost încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul Galinei Popova prejudiciul moral în mărime de 20000 de lei, cheltuielile pe asistența juridică în mărime de 1000 de lei și suma de 260 de lei cu titlu de cheltuieli pentru traducerea actelor. În rest, acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a considerat drept pripită concluzia primei instanțe, or, s-a stabilit cu certitudine că cauza a fost soluționată definitiv doar pentru perioada adresării la CEDO, însă în continuare Popova Galina este prejudiciată prin încălcarea termenului rezonabil la judecarea cauzei penale, în calitatea sa de parte civilă.

Instanța ierarhic inferioară a notat că, în pofida faptului semnării Acordul de reglementare amiabilă încheiat la 6 septembrie 2018 între Agentul guvernamental și reclamanta Popova Galina, se încalcă în continuare dreptul apelantei la examinarea cauzei penale în termen rezonabil, iar autoritățile competente nu au întreprins suficiente măsuri în vederea emiterii unei soluții în corespundere cu prevederile art. 291 din Codul de procedură penală. Or, după semnarea acordului Popova Galina a întreprins acțiuni în vederea apărării drepturilor sale.

De asemenea, instanța de apel a remarcat că cerința generală conform căreia urmărirea penală și judecarea cauzelor penale se face în termene rezonabile este și un drept fundamental al omului și totodată o condiție pentru ca un proces să fie considerat echitabil. Nici o persoană a cărei realizare sau limitare a drepturilor depinde de desfășurarea unui proces penal nu trebuie să fie nevoită să aștepte un termen nejustificat de mare până când decizia finală va fi pronunțată. Pentru fiecare persoană termenul rezonabil începe a curge din momentul în care un proces penal îi afectează sau îi poate afecta în vreun fel drepturile și interesele și până când a fost pronunțată o hotărâre definitivă.

Până în prezent, pe cauza penală nr. 2003038057, în baza art. 88 p.p. 1, 6, 7 din Codul penal (redacția anului 1961), nu există o soluție finală, respectiv nefiind soluționată nici acțiunea civilă.

A subliniat că, autoritatea responsabilă, care este statul Republica Moldova, nu a întreprins toate măsurile necesare evitării încălcării termenului rezonabil, ca urmare, Galinei Popova i s-a cauzat un prejudiciu moral, or, importanța procesului la caz pentru apelantă, care este și parte civilă în cauza penală, este fără îndoială de o importanță majoră.

Instanța de apel a concluzionat că, în materia duratei nerezonabile a procedurilor judiciare, sumele acordate cu titlu de prejudiciu moral variază între 1000 Euro și 2500 Euro, pentru 5 sau 10 ani, prin urmare suma solicitată în mărime de 5000 Euro, este în parte nejustificată. Având în vedere principiul compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, suferințele morale cauzate, starea de stres și frustrare cauzate reclamantei/apelante, instanța de apel a apreciat că suma de 20 000 de lei, este suficientă pentru repararea prejudiciului moral cauzat prin încălcarea dreptul Galinei Popova la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale

nr. 2003038057, în baza art. 88 p.p. 1, 6, 7 din Codul penal (redacția anului 1961), pentru perioada după soluționarea cauzei prin semnarea Acordului.

La 13 ianuarie 2023, Ministerul Justiției a declarat recurs împotriva deciziei din 08 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei contestate, cu pronunțarea unei decizii privind menținerea hotărârii primei instanțe (f.d. 127-132).

În motivarea recursului a manifestat dezacordul cu decizia instanței de apel invocând că, concluziile instanței ierarhic inferioare derivă din aprecierea eronată a normelor de drept material ce reglementează examinarea acțiunilor privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei, conform Legii nr. 87 din 21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești.

A notat că, instanța de apel a omis esența unei urmăriri penale eficiente, în sensul că organul de urmărire penală are obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor invocate în actul de sesizare, de a constata atât circumstanțele care dovedesc vinovăția, cât și cele care dezvinovățesc, precum și circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea penală. O eventuală clasare a cauzei penale nu trebuie însă percepută ca o tergiversare în ansamblu a urmăririi penale, ca un rebut în activitatea organului de urmărire penală, dar ca o activitate normală de examinare a unei cauze penale. Precizarea în cadrul raportului motivat a tuturor acțiunilor întreprinse de către organul de urmărire penală confirmă complexitatea ridicată a respectivei cauze penale, fapt apreciat însă eronat de către ambele instanțe drept o tergiversare.

A subliniat că, urmărirea penală a fost pornită la 21 aprilie 2003, iar la 21 august 2003 s-a dispus efectuarea investigațiilor în vederea căutării învinuitului Mardari Oleg. Ulterior, la 23 iunie 2008 a fost suspendată urmărirea penală în cauza dată, până la stabilirea locului aflării învinuitului Mardari Oleg. Prin ordonanța din 25 august 2008, a fost dispusă reluarea urmăririi penale. La 6 octombrie 2008, s-a dispus suspendarea urmăririi penale până la stabilirea locului aflării învinuitului. Prin ordonanța din 25 ianuarie 2011, s-a reluat urmărirea penală, în vederea efectuării unor acțiuni de urmărire penală în scopul stabilirii locului aflării învinuitului. La 30 noiembrie 2011, s-a dispus suspendarea urmăririi penale, până la stabilirea locului aflării învinuitului. Prin ordonanța din 24 septembrie 2018, s-a reluat urmărirea penală, iar la 16 septembrie 2019 s-a dispus suspendarea urmăririi penale, de asemenea, până la stabilirea locului aflării învinuitului. Astfel, până la moment, cauza penală nu a fost deferită instanței de judecată, din motivul că nu s-a stabilit locul aflării învinuitului Mardari Oleg.

A conchis recurentul că, la caz nu există careva motive de tergiversare a examinării cauzei, or, însăși respectarea întocmai a procedurii din partea procurorului și nemijlocit - organului de urmărire penală, cu asigurarea respectării drepturilor tuturor participanților implicați, cât și necesității aflării adevărului și identificării locului aflării învinuitului, aceste acțiuni în ansamblu nu pot fi privite drept tergiversare a examinării cauzei.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Cu referire la termenul de declarare a recursului, instanța de recurs menționează că Curtea de Apel Chișinău a emis dispozitivul deciziei la 08 decembrie 2022.

La 29 decembrie 2022, prin intermediul oficiului poștal a fost expediată în adresa participanților la proces decizia motivată (f.d. 125), însă la materialele cauzei nu se atestă dovada recepționării de către părți a deciziei motivate.

Astfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că, recursul depus de Ministerul Justiției la 13 ianuarie 2023, **se consideră depus în termenul stabilit de lege.**

La 30 ianuarie 2023, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa intimatului copia cererii de recurs, cu înștiințarea despre posibilitatea depunerii referinței, fapt ce se confirmă prin scrisoarea de însoțire anexată la materialele dosarului (f.d. 136). Însă, până în prezent intimatul nu și-a valorificat acest drept.

În conformitate cu art. 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

Examinând temeiurile recursului Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține următoarele.

Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Instanța de recurs reține, că examinarea admisibilității recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute în art. 432 din Codul de procedură civilă.

La caz, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei contestate or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării cauzei, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

Dezacordul recurentului cu decizia instanței de apel, relatarea situației nu constituie un temei de casare a deciziei contestate or, recursul exercitat conform Secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Totodată, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că, potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de

fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 din Codul de procedură civilă.

Din recursul declarat nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele.

În acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanțe nu este absolut. Există limitări implicit admise (Golder împotriva Regatului Unit, p.38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), p. 230). Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, p. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, p. 45).

Curtea a mai reiterat că, modul de aplicare a articolului 6 procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective; trebuie ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem (a se vedea Botten v. Norway, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-I, p. 141, § 39).

La fel, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (a se vedea Helmers c. Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În conformitate cu art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului. Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Având în vedere cele expuse mai sus, recursul declarat de Ministerul Justiției nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă și drept urmare, este inadmisibil.

În conformitate cu art. art. 270, 433 lit. a), 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e :

Se consideră inadmisibil recursul declarat de Ministerul Justiției.

Încheierea este irevocabilă.

Președinte, judecător

Viorica Puica

judecători

Oxana Parfeni

Ion Malanciuc